

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Державної інспекції
ядерного регулювання України

_____ 2020 р. № ____

ПОЛОЖЕННЯ

про функціональну підсистему ядерної та радіаційної безпеки єдиної державної системи цивільного захисту

1. Це Положення визначає основи створення функціональної підсистеми ядерної та радіаційної безпеки єдиної державної системи цивільного захисту (далі – ЄДСЦЗ), її склад, завдання та рівні.

2. У цьому Положенні терміни вживаються у таких значеннях:

функціональна підсистема ядерної та радіаційної безпеки (далі – функціональна підсистема) - складова частина єдиної державної системи цивільного захисту від радіаційного фактору небезпеки, до якої входять Державна інспекція ядерного регулювання України, (далі – Держатомрегулювання), органи управління та сили цивільного захисту суб'єктів господарювання, що належать до сфери її управління, та суб'єктів діяльності у сфері використання ядерної енергії;

об'єкти використання ядерної енергії – ядерні установки, об'єкти, призначені для поводження з радіоактивними відходами, уранові об'єкти та інші джерела іонізуючого випромінювання;

суб'єкт діяльності у сфері використання ядерної енергії (далі - суб'єкт діяльності) - зареєстрована в установленому законом порядку юридична особа (підприємство, установа чи організація будь-якої форми господарювання) або фізична особа - підприємець, яка провадить чи заявила про намір провадити діяльність у сфері використання ядерної енергії, щодо якої Законом «Про дозвільну діяльність у сфері використання ядерної енергії» установлені вимоги обов'язкового ліцензування, сертифікації або реєстрації.

Інші терміни вживаються у значеннях, наведених в Кодексі цивільного захисту України, Законах України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку», «Про дозвільну діяльність у сфері використання ядерної енергії», Положенні про єдину державну систему цивільного захисту, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 9 січня 2014 р. № 11, типових положеннях про функціональну і територіальну підсистеми єдиної державної системи цивільного захисту, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 11 березня 2015 р. № 101.

3. Метою створення функціональної підсистеми є:

захист персоналу, населення і територій від шкідливого впливу іонізуючого випромінювання шляхом запобігання ядерним та радіаційним аваріям на об'єктах використання ядерної енергії та при перевезенні радіоактивних матеріалів, забезпечення оперативного реагування у разі їх виникнення в мирний час та в особливий період;

оповіщення та подальше інформування заінтересованих органів державної влади, населення (через засоби масової інформації), Центру з інцидентів та аварійних ситуацій Міжнародного агентства з атомної енергії, компетентних органів інших країн в рамках міжнародних договорів у разі виникнення ядерних та радіаційних аварій на території України, а також за її межами в разі

можливості транскордонного перенесення радіоактивних речовин, що може мати з точки зору радіаційної безпеки значення для інших держав та які зазнали або могли б зазнати радіаційного впливу.

4. Завданнями функціональної підсистеми є:

1) здійснення заходів цивільного захисту в Держатомрегулюванні, суб'єктів господарювання, що належать до сфери її управління, та суб'єктами діяльності у сфері використання ядерної енергії;

2) забезпечення готовності підпорядкованих сил і засобів до дій, спрямованих на запобігання виникненню надзвичайних ситуацій та реагування на них, здійснення заходів щодо запобігання виникненню надзвичайних ситуацій або небезпечних подій на об'єктах використання ядерної енергії та при перевезенні радіоактивних матеріалів;

3) організація та проведення моніторингу стану радіаційної безпеки, прогнозування виникнення та розвитку надзвичайних ситуацій або небезпечних подій на об'єктах використання ядерної енергії та при перевезенні радіоактивних матеріалів на території України, а також за її межами в разі можливості транскордонного перенесення радіоактивних речовин, оцінка впливу і наслідків таких ситуацій чи подій;

4) своєчасне і достовірне інформування заінтересованих органів виконавчої влади та населення про загрозу виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій, пов'язаних із радіаційним фактором безпеки на території України, а також за її межами в разі можливості транскордонного перенесення радіоактивних речовин;

5) участь у проведенні рятувальних, інших невідкладних робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій на об'єктах використання ядерної енергії та при перевезенні радіоактивних матеріалів;

6) забезпечення планування заходів цивільного захисту;

7) організація та проведення навчань (тренувань) з підготовки органів

управління функціональної підсистеми та підпорядкованих їм сил цивільного захисту до дій у разі виникнення надзвичайних ситуацій;

8) участь, відповідно до компетенції, у розробленні та здійсненні заходів, спрямованих на забезпечення сталого функціонування об'єктів використання ядерної енергії в особливий період;

9) участь у навчанні населення щодо поведінки та дій у разі виникнення надзвичайних ситуацій, пов'язаних з радіаційним фактором небезпеки;

10) участь у розробленні та виконанні державних цільових і науково-технічних програм, спрямованих на запобігання надзвичайним ситуаціям на об'єктах використання ядерної енергії та при перевезенні радіоактивних матеріалів;

11) здійснення заходів щодо укриття персоналу Держатомрегулювання, суб'єктів господарювання, що належать до сфери її управління, а також суб'єктів діяльності у сфері використання ядерної енергії у захисних спорудах цивільного захисту;

12) створення, раціональне збереження і використання резерву матеріальних ресурсів, необхідних для запобігання і реагування на надзвичайні ситуації;

13) забезпечення участі у міжнародному інформаційному обміні даними радіаційного моніторингу, у тому числі із застосуванням сучасних інформаційно-аналітичних платформ, мереж та технологій для своєчасної оцінки і прогнозу транскордонного перенесення радіоактивних речовин;

14) взаємодія з суб'єктами державної системи фізичного захисту об'єктів використання ядерної енергії та при перевезенні радіоактивних матеріалів;

15) припинення реагування на радіаційні аварії та здійснення переходу до стабілізації і відновлення відповідно до встановлених критеріїв і вимог ядерної та радіаційної безпеки;

16) розроблення та забезпечення дотримання норм, правил з ядерної та

радіаційної безпеки, процедур ефективного реагування та механізмів координації і чіткого розподілу обов'язків і повноважень відповідно до основної цілі аварійного реагування: відновлення контролю над ситуацією та пом'якшення її наслідків, порятунку життя людей, запобігання або зведення до мінімуму детермінованих ефектів;

17) надсилання аварійного оповіщення та інформації в разі ядерної аварії або радіаційної аварійної ситуації в Україні і одержання аварійного оповіщення та інформації в разі ядерної аварії або радіаційної аварійної ситуації в іншій державі та виконання інших функцій згідно з Конвенцією про оперативне оповіщення про ядерну аварію, Конвенцією про допомогу в разі ядерної аварії або радіаційної аварійної ситуації та Конвенцією про фізичний захист ядерного матеріалу та ядерних установок;

18) здійснення міжнародного обміну оперативною інформацією про ядерні події в межах міжнародної шкали ядерних подій (INES), в рамках Конвенції про оперативне оповіщення про ядерну аварію та відповідних двосторонніх договорів з іншими країнами;

19) підтримання цілодобового зв'язку з Центром з інцидентів та аварійних ситуацій Міжнародного агентства з атомної енергії та компетентними органами інших країн в рамках міжнародних договорів;

20) надання консультативної підтримки суб'єктам діяльності у сфері використання ядерної енергії, органам виконавчої влади та місцевого самоврядування щодо розробки та оптимізації заходів радіаційного захисту персоналу, населення і територій;

21) інші завдання, визначені законодавством.

5. Безпосереднє керівництво функціональною підсистемою здійснюється Головою Держатомрегулювання або особою, що заміщує Голову у встановленому законодавством порядку.

6. До складу функціональної підсистеми входять Держатомрегулювання, суб'єкти господарювання, що належать до сфери її управління, суб'єкти

діяльності у сфері використання ядерної енергії та підпорядковані їм сили цивільного захисту.

7. Постійно діючими органами управління функціональної підсистеми є:

на державному рівні – Держатомрегулювання через структурний підрозділ Держатомрегулювання з питань цивільного захисту;

на регіональному рівні – міжрегіональні територіальні органи Держатомрегулювання та територіальні органи на майданчиках атомних електростанцій;

на об'єктовому рівні – керівники суб'єктів діяльності у сфері використання ядерної енергії.

8. Для забезпечення управління, координації дій органів управління та підпорядкованих їм сил цивільного захисту, здійснення цілодобового чергування та забезпечення збору, оброблення, узагальнення та аналізу інформації функціонують:

на державному рівні — Інформаційно-кризовий центр Держатомрегулювання (далі – ІКЦ Держатомрегулювання);

на регіональному рівні — міжрегіональні територіальні органи Держатомрегулювання, територіальні органи на майданчиках атомних електростанцій;

на об'єктовому рівні — чергові (диспетчерські служби) суб'єктів діяльності у сфері використання ядерної енергії (у разі їх утворення).

Схема взаємодії функціональної підсистеми ядерної та радіаційної безпеки в рамках ЄДСЦЗ та міжнародних зобов'язань України наводиться у додатку до цього Положення.

9. Для управління функціональною підсистемою використовуються телекомунікаційні мережі загального користування і спеціального призначення, а також державна система урядового зв'язку.

10. До сил цивільного захисту функціональної підсистеми входять:
- спеціалізовані професійні аварійно-рятувальні служби (у разі утворення);
 - об'єктові аварійно-рятувальні служби (у разі утворення);
 - об'єктові формування цивільного захисту суб'єктів діяльності у сфері використання ядерної енергії;
 - об'єктові спеціалізовані служби цивільного захисту (у разі утворення);
 - державні пожежно-рятувальні підрозділи (частини), що забезпечують відомчу пожежну охорону (у разі утворення);
 - добровільні формування цивільного захисту (у разі утворення).

11. Режими функціонування функціональної підсистеми встановлюються відповідно до статей 11-15 Кодексу цивільного захисту України, заходи з їх реалізації визначаються відповідно до Положення про єдину державну систему цивільного захисту, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 09 січня 2014 року № 11.

Функціональна підсистема залежно від масштабів і особливостей надзвичайної ситуації, що загрожує або виникла, функціонує в таких режимах:

- повсякденного функціонування;
- підвищеної готовності;
- надзвичайної ситуації;
- надзвичайного стану.

Рішення про переведення функціональної підсистеми з одного режиму в інший приймається Головою Держатомрегулювання або особою, яка заміщує Голову в установленому порядку, самостійно або з урахуванням відповідних рішень Кабінету Міністрів України, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських держадміністрацій, райдержадміністрацій та органів місцевого самоврядування.

12. Основні заходи, що реалізуються функціональною підсистемою:

1) у режимі повсякденної діяльності:

здійснення суб'єктами діяльності у сфері використання ядерної енергії заходів, спрямованих на запобігання аваріям на об'єктах використання ядерної енергії та при перевезенні радіоактивних матеріалів, забезпечення готовності до ліквідації ядерних та радіаційних аварій та мінімізації їх наслідків;

здійснення контролю за станом безпеки і захищеності об'єктів використання ядерної енергії та під час перевезень радіоактивних матеріалів;

оцінка загрози виникнення аварійних та надзвичайних ситуацій, пов'язаних із радіаційним фактором небезпеки, та їх можливих наслідків;

забезпечення готовності органів управління та сил цивільного захисту функціональної підсистеми до дій за призначенням;

аналіз інформації про випадки порушень у роботі суб'єктів діяльності у сфері використання ядерної енергії, організації розгляду обставин та з'ясування причин виникнення порушень, вжиття заходів для усунення їх наслідків та попередження повторних випадків;

планування заходів цивільного захисту від радіаційного фактору небезпеки;

виконання планових заходів щодо запобігання виникненню надзвичайних ситуацій відповідно до компетенції функціональної підсистеми;

участь, у межах компетенції, у розробленні та виконанні державних цільових і науково-технічних програм, спрямованих на запобігання надзвичайним ситуаціям;

організація та проведення навчань з підготовки органів управління функціональної підсистеми та підпорядкованих їм сил цивільного захисту;

участь у протиаварійних тренуваннях національного та міжнародного рівня;

здійснення заходів з підтримки готовності до використання за призначенням систем зв'язку та оповіщення про загрозу або виникнення надзвичайних ситуацій;

2) у режимі підвищеної готовності:

здійснення оповіщення органів управління та сил цивільного захисту функціональної підсистеми про загрозу виникнення надзвичайної ситуації;

приведення у готовність наявних (залучення, у разі потреби, додаткових) сил цивільного захисту функціональної підсистеми та сил цивільного захисту відповідних територіальних підсистем єдиної державної системи цивільного захисту згідно планів реагування (взаємодії) на надзвичайні ситуації;

запровадження режиму чергування відповідальних працівників;

посилення спостереження та контролю за радіаційною обстановкою на території (об'єкті), де існує загроза виникнення надзвичайної ситуації;

уточнення (при потребі) планів реагування на надзвичайні ситуації відповідного рівня, аварійних планів об'єктів використання ядерної енергії, заходів та дій на випадок аварій під час перевезення радіоактивних матеріалів;

перевірка та забезпечення надійного зв'язку органів управління функціональної підсистеми з іншими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування та суб'єктами діяльності у сфері використання ядерної енергії;

формування оперативних (мобільних) груп для виявлення причини та характеру змін характеристик радіаційного стану, прогнозування можливості виникнення надзвичайної ситуації, особливостей її розвитку та масштабів впливу;

3) у режимі надзвичайної ситуації:

оповіщення органів управління та сил цивільного захисту функціональної підсистеми про загрозу виникнення надзвичайної ситуації та інформування про дії в умовах такої ситуації;

оперативне повідомлення через засоби масової інформації про радіаційні аварії на території України, а також за її межами в разі можливості транскордонного перенесення радіоактивних речовин;

аварійне оповіщення та наступне інформування Міжнародного агентства з атомної енергії згідно з вимогами Конвенції про оперативне оповіщення про ядерну аварію;

аварійне оповіщення та наступне інформування інших країн про радіаційні аварії та інші інциденти стосовно об'єктів і діяльності у сфері використання згідно з відповідними двосторонніми договорами;

інформування Державної служби України з надзвичайних ситуацій відповідно до Інструкції про організацію інформаційної взаємодії Державної служби України з надзвичайних ситуацій і Державної інспекції ядерного регулювання України у сфері запобігання виникненню та реагування на надзвичайні ситуації, затвердженої наказом Міністерства внутрішніх справ та Держатомрегулювання від 27 липня 2016 року № 724/110, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 23 серпня 2016 року за № 1175/29305;

своєчасне та достовірне інформування заінтересованих органів влади;

введення в дію відповідних планів реагування (взаємодії) на надзвичайні ситуації; аварійних планів об'єктів використання ядерної енергії, вжиття заходів та дій на випадок аварій під час перевезення радіоактивних матеріалів;

організація робіт з локалізації і ліквідації наслідків надзвичайної ситуації силами функціональної підсистеми, залучення (при потребі) необхідних сил відповідних територіальних підсистем ЄДСЦЗ, інших підприємств, установ та організацій відповідно до планів реагування (взаємодії) на надзвичайні ситуації;

здійснення оцінки та прогнозування шляхів поширення надзвичайної ситуації та масштабів можливих наслідків (в межах компетенції);

здійснення безперервного контролю за розвитком надзвичайної ситуації;

здійснення контролю за радіаційною обстановкою в районі надзвичайної ситуації (у межах компетенції);

інформування органів управління функціональної підсистеми про розвиток надзвичайної ситуації та вжиті заходи щодо реагування;

залучення необхідних сил і засобів функціональної підсистеми (в межах компетенції) до робіт з припинення та локалізації надзвичайної ситуації, що виникла внаслідок ядерної або радіаційної аварій на території України, а також за її межами в разі можливості транскордонного перенесення радіоактивних речовин, оцінки та мінімізації її наслідків;

організація та забезпечення радіаційного захисту персоналу, населення, і територій під час надзвичайної ситуації, що виникла внаслідок ядерної або радіаційної аварій;

організація робіт, спрямованих на стабілізацію ситуації та відновлення сталого функціонування об'єктів використання ядерної енергії.

13. Роботи, пов'язані з реагуванням на надзвичайну ситуацію або усуненням загрози її виникнення, першочергово виконують сили цивільного захисту підприємства, установи, організації, де виникла така ситуація, яким надають необхідну допомогу сили цивільного захисту функціональної підсистеми, а також відповідні підрозділи інших функціональних підсистем, відповідних територіальних підсистем ЄДСЦЗ.

Керівництво проведенням аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт під час ліквідації наслідків надзвичайної ситуації, пов'язаної з радіаційним фактором небезпеки, та управління силами цивільного захисту функціональної підсистеми, інших підприємств, установ та організацій, що залучаються до таких робіт, здійснює керівник робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації, який призначається та діє відповідно до статті 75 Кодексу цивільного захисту України.

Для безпосередньої організації і координації аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації

утворюється штаб з ліквідації її наслідків, який здійснює свою діяльність відповідно до наказів та розпоряджень керівника робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації.

Рішення про утворення штабу, формування його складу та ліквідацію приймає керівник робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації.

14. У період дії надзвичайного стану функціональна підсистема функціонує відповідно до вимог Кодексу цивільного захисту України та з урахуванням особливостей, що визначаються згідно із Законом України «Про правовий режим надзвичайного стану» та іншими нормативно-правовими актами.

15. В особливий період функціональна підсистема функціонує відповідно до вимог Кодексу цивільного захисту України та з урахуванням особливостей, що визначаються згідно із Законом України «Про правовий режим воєнного стану» та «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» а також іншими нормативно-правовими актами.

Заходи цивільного захисту в особливий період здійснюються відповідно до планів цивільного захисту на особливий період.

Заходи щодо цільової мобілізації передбачаються у відповідних мобілізаційних планах.

Підготовка функціональної підсистеми до виконання завдань цивільного захисту в умовах особливого періоду здійснюється завчасно у мирний час.

Переведення функціональної підсистеми у режим функціонування в умовах особливого періоду здійснюється відповідно до актів Президента України, Кабінету Міністрів України, плану цивільного захисту Держатомрегулювання на особливий період.

16. Функціональна підсистема проводить свою діяльність відповідно до плану основних заходів цивільного захисту Держатомрегулювання на відповідний рік, підготовка якого проводиться з урахуванням плану основних заходів цивільного захисту України на відповідний рік.

17. Організаційне та інформаційне забезпечення діяльності функціональної підсистеми покладається на відповідні структурні підрозділи Держатомрегулювання.

В рамках діяльності функціональної підсистеми Держатомрегулювання взаємодіє на державному рівні з:

Державною службою України з надзвичайних ситуацій щодо обміну інформацією про загрозу виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій, з питань забезпечення пожежної безпеки у сфері використання ядерної енергії, потреб у залученні або наданні допомоги згідно з Конвенцією про допомогу в разі ядерної аварії або радіаційної аварійної ситуації;

Міністерством закордонних справ - з питань оперативного інформування та з питань, що стосуються виконання Конвенції про оперативне оповіщення про ядерну аварію, інших міжнародних договорів, що передбачають аварійне оповіщення та обмін інформацією про стан ядерної та радіаційної безпеки;

Службою безпеки України – з питань оперативного інформування та надання інформації у разі порушень в роботі атомних електростанцій (далі – АЕС), стану безпеки енергоблоків АЕС, випадків пожеж на АЕС, стихійних явищ в районі розташування АЕС, спроб порушення або порушення фізичного захисту, блокування АЕС, інших подій та діяльності, що можуть призвести до втрати контролю над АЕС та стосуються стану захищеності ядерних установок, ядерних матеріалів, джерел іонізуючого випромінювання, уранових об'єктів та об'єктів по поводженню з радіоактивними відходами;

Українським гідрометеорологічним центром Державної служби України з надзвичайних ситуацій (далі - УкрГМЦ) – з питань обміну оперативною інформацією:

Держатомрегулювання надає до УкрГМЦ інформацію щодо джерела та (за наявності) складу радіоактивного викиду для моделювання атмосферного переносу радіоактивних речовин на основі числових прогнозів погоди із застосуванням онлайн-системи підтримки прийняття рішень в режимі

реального часу ("Real-time On-line DecisiOn Support system" - RODOS) – РОДОС та забезпечення інформаційного обміну у межах Всесвітньої метеорологічної організації;

УкрГМЦ надає Держатомрегулюванню наявну метеорологічну інформацію для оцінки і прогнозування розвитку аварійних ситуацій, у тому числі ризиків транскордонного впливу, і подальшого інформування Міжнародного агентства з атомної енергії та компетентних органів інших держав згідно з Конвенцією про оперативне оповіщення про ядерну аварію;

Національною Гвардією України, Національною поліцією України, Державною прикордонною службою України з питань захищеності ядерних установок та іншої діяльності у сфері використання ядерної енергії, а також у випадках виявлення радіоактивних матеріалів у незаконному обігу;

з іншими центральними органами виконавчої влади які створюють функціональні підсистеми в рамках єдиної державної системи цивільного захисту.

Оперативна інформація про стан безпеки енергоблоків АЕС щодоби надсилається оперативним черговим Держатомрегулювання до відповідного підрозділу Секретаріату Кабінету Міністрів України. Оперативне оповіщення Секретаріату Кабінету Міністрів України, Ради національної безпеки і оборони України, Служби безпеки України здійснюється телефоном в разі аварій та інцидентів, що характеризуються порушенням меж та/або умов безпечної експлуатації або роботою аварійного захисту реакторної установки з пошкодженням основного обладнання АЕС.

На регіональному рівні Держатомрегулювання взаємодіє через міжрегіональні територіальні органи:

з Радою міністрів Автономної Республіки Крим, обласними, Київською та Севастопольською міськими державними адміністраціями;

територіальними органами Державної служби України з надзвичайних

ситуацій та інших центральних органів виконавчої влади, що створюють функціональні підсистеми.

На об'єктовому рівні Держатомрегулювання взаємодіє через територіальні органи:

з комісіями з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій міст–супутників АЕС;

з комісіями з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій АЕС;

територіальними органами Державної служби України з надзвичайних ситуацій – з питань державного нагляду за станом пожежної безпеки систем та елементів АЕС, важливих для безпеки АЕС, участі у протиаварійних навчаннях та тренуваннях, які проводяться територіальними органами Державної служби України з надзвичайних ситуацій тощо;

представниками інших центральних та місцевих органів виконавчої влади, що створюють функціональні та територіальні підсистеми ЄДСЦЗ.

18. Фінансування діяльності функціональної підсистеми здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету в межах бюджетних призначень, затверджених на цілі на відповідний період за бюджетною програмою Держатомрегулювання, відповідних програм та проектів міжнародної допомоги, інших, не заборонених законодавством джерел.

**Директор Департаменту з питань
безпеки ядерних установок – заступник
Головного державного інспектора
з ядерної та радіаційної безпеки України**

Борис Столярчук